

వాల్మీకి రామాయణం-

అరణ్యకాండ

16. షోడశః సర్గః - హేమంతవర్ణనమ్

|| హేమంతవర్ణనమ్ ||

వసతస్తస్య తు సుఖం రాఘవస్య మహాత్మనః |
 శరద్వృషాయే హేమంత ఋతురిష్టః ప్రవర్తతే || 1 ||

స కదాచిత్తభాతాయాం శర్వర్యాం రఘునందనః |
 ప్రయయావభిషేకార్థం రమ్యాం గోదావలీం నదీమ్ || 2 ||

ప్రహ్వాః కలశహస్తస్తం సీతయా సహ వీర్యవాన్ |
 పృష్ఠతోఽనువ్రజన్ భ్రాతా సౌమిత్రిదమబ్రవీత్ || 3 ||

అయం స కాలః సంప్రాప్తః ప్రియో యస్తే ప్రియంవద |
 అలంకృత ఇవాభాతి యేన సంవత్సరః శుభః || 4 ||

నీహారపరుషో లోకః పృథివీ సస్యశాలినీ |
 జలాన్యనుపభోగ్యాని సుభగో హవ్యవాహనః || 5 ||

నవార్గయణపూజాభిరభ్యర్చ్య పితృదేవతాః |
 కృతార్గయణకాః కాలే సంతో విగతకల్తషాః || 6 ||

ప్రాజ్యకామా జనపదాః సంపన్నతరగోరసాః |
 విచరంతి మహీపాలా యాత్రాస్థా విజిగీషవః || 7 ||

సేవమానే దృఢం సూర్యే దిశమంతకసేవితామ్ |
 విహీనతిలకేవ స్త్రీ నోత్తరా దిక్పకాశతే || 8 ||

ప్రకృత్యా హిమకోశాఢ్యే దూరసూర్యశ్చ సామ్మతమ్ |
 యథార్థనామా సువ్యక్తం హిమవాన్ హిమవాన్ గిరిః || 9 ||

అత్యంతసుఖసంచారా మధ్యాష్టా స్పర్శతః సుఖాః |
 దివసాః సుభగాదిత్యాశ్చాయాసలిలదుర్భగాః || 10 ||

మృదుసూర్యాః సనీహారాః పటుశీతాః సమారుతాః |
 శూన్యారణ్యా హిమధ్వస్తా దివసా భాంతి సామ్మతమ్ || 11 ||

నివృత్తాకాశశయనాః పుష్పనీతా హిమారుణాః |
 శీతా వృద్ధతరా యామాస్త్రియామా యాంతి సామ్మతమ్ || 12 ||

రవిసంక్రాంతసౌభాగ్యస్తుషారారుణమండలః |
 నిఃశ్వాసాంధ ఇవాదర్శశ్చంద్రమా న ప్రకాశతే || 13 ||

వాల్మీకి రామాయణం-

అరణ్యకాండ

16. షోడశః సర్గః - హేమంతవర్ణనమ్

జ్యోత్స్నా తుషారమలినా పౌర్ణమాస్యాం న రాజతే |
 సీతేవ చాతపశ్యామా లక్ష్మతే న తు శోభతే || 14 ||

ప్రకృత్యా శీతలస్పర్శో హిమవిధృశ్చ సామ్మతమ్ |
 ప్రవాతి పశ్చిమో వాయుః కాలే ద్విగుణశీతలః || 15 ||

బాష్పచ్ఛన్నాన్యరణ్యాని యవగోధూమవంతి చ |
 శోభంతేఽభ్యుదితే సూర్యే నదద్భిః క్రౌంచసారసైః || 16 ||

ఖర్జూరపుష్పాకృతిభిః శిరోభిః పూర్ణతండులైః |
 శోభంతే కించిదానవ్రూః శాలయః కనకప్రభాః || 17 ||

మయాఖైరుపసర్పద్భిర్లిమనీహారసంవృతైః |
 దూరమభ్యుదితః సూర్యః శశాంక ఇవ లక్ష్మతే || 18 ||

అగ్రాహ్యవీర్యః పూర్వాష్టా మధ్యష్టా స్పర్శతః సుఖః |
 సంరక్తః కించిదాపాండురాతపః శోభతే క్షితౌ || 19 ||

అవశ్యాయనిపాతేన కించిత్తుక్లిన్నశాద్వలా |
 వనానాం శోభతే భూమిర్నివిష్టతరుణాతపా || 20 ||

స్మశంస్తు విపులం శీతముదకం ద్విరదః సుఖమ్ |
 అత్యంతతృషితో వన్యః ప్రతిసంహారతే కరమ్ || 21 ||

ఏతే హి సముపాసీనా విహగా జలచారిణః |
 న విగాహంతి సలిలమప్రగల్భా ఇవాహవమ్ || 22 ||

అవశ్యాయతమోనద్ధా నీహారతమసా వృతాః |
 ప్రసుప్తా ఇవ లక్ష్మంతే విపుష్పా వనరాజయః || 23 ||

బాష్పసంభన్నసలిలా రుతవిజ్ఞేయసారసాః |
 హిమార్ధువాలుకైస్తీరైః సలితో భాంతి సామ్మతమ్ || 24 ||

తుషారపతనాచ్చైవ మృదుత్పాద్భాస్కరస్య చ |
 శైత్యాదగార్గ్రస్థమపి ప్రాయేణ రసవజ్జలమ్ || 25 ||

జరాజర్ణులితైః పద్మైః శీర్ణకేసరకర్ణికైః |
 నాలశేషైర్లిమధ్యస్థైర్న భాంతి కమలాకరాః || 26 ||

అస్మింస్తు పురుషవ్యాఘ్రుః కాలే దుఃఖసమన్వితః |
 తపశ్చరతి ధర్మాత్కా త్వద్భక్త్యా భరతః పురే || 27 ||

వాల్మీకి రామాయణం-

అరణ్యకాండ

16. షోడశః సర్గః - హేమంతవర్ణనమ్

త్యక్త్వా రాజ్యం చ మానం చ భోగాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్ |
తపస్వీ నియతాహారః శేతే శేతే మహీతలే || 28 ||

సోఽపి వేలామిమాం నూనమభిషేకార్థముద్యతః |
వృతః ప్రకృతిభిర్నిత్యం ప్రయాతి సరయాం నదీమ్ || 29 ||

అత్యంతసుఖసంవృద్ధః సుకుమారః సుఖోచితః |
కథం న్యపరరాత్రేషు సరయామవగాహతే || 30 ||

పద్మపత్రేక్షణో వీరః శ్యామో నిరుదరో మహాన్ |
ధర్మజ్ఞః సత్యవాదీ చ ప్రీనిషేధో జితేంద్రియః || 31 ||

ప్రియాభిభాషీ మధురో దీర్ఘబాహురలిందమః |
సంత్యజ్య వివిధాన్ భోగానార్యం సర్వాత్మనా శ్రీతః || 32 ||

జితః స్వర్గస్తవ భ్రాత్రా భరతేన మహాత్మనా |
వనస్థమపి తాపస్యే యస్త్యామనువిధీయతే || 33 ||

న పితృమనువర్తంతే మాతృకం ద్విపదా ఇతి |
ఖ్యాతో లోకప్రవాదోఽయం భరతేనాన్యథా కృతః || 34 ||

భర్తా దశరథో యస్యాః సాధుశ్చ భరతః సుతః |
కథం ను సాంబా కైకేయీ తాదృశీ క్రూరశీలినీ || 35 ||

ఇత్యేవం లక్ష్మణే వాక్యం స్నేహోద్భ్రువతి ధార్మికే |
పరివాదం జనన్యాస్తమసహాన్ రాఘవోఽబ్రవీత్ || 36 ||

న తేఽంబా మధ్యమా తాత గర్హితవ్యా కథంచన |
తామేవేక్ష్యాకునాథస్య భరతస్య కథాం కురు || 37 ||

నిశ్చితాపి హి మే బుద్ధిర్వనవాసే దృఢవ్రతా |
భరతస్నేహసంతప్తా బాలిశీక్రియతే పునః || 38 ||

సంస్తరామ్యస్య వాక్యాని ప్రియాణి మధురాణి చ |
హృద్యాన్యమృతకల్పాని మనః ప్రహ్లాదనాని చ || 39 ||

కదా న్యహం సమేష్యామి భరతేన మహాత్మనా |
శత్రుఘ్నేన చ వీరేణ త్వాయా చ రఘునందన || 40 ||

ఇత్యేవం విలపంస్తత్ర ప్రాప్య గోదావరీం నదీమ్ |
చక్రేఽభిషేకం కాకుత్స్థః సానుజః సహ సీతయా || 41 ||

వాల్మీకి రామాయణం-

అరణ్యకాండ

16. షోడశః సర్గః - హేమంతవర్ణనమ్

తర్పయిత్వాథ సలిలైస్తే పితౄన్ దైవతాని చ |
 స్తువంతి సోత్తదితం సూర్యం దేవతాశ్చ సమాహితాః || 42 ||
 కృతాభిషేకః స రరాజ రామః సీతాద్వితీయః సహ లక్ష్మణేన |
 కృతాభిషేకో గిరిరాజపుత్ర్యా రుద్రః సనందీ భగవానివేశః || 43 ||

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షోడశః సర్గః || 16 ||

www.sanatanadharm.com